

Klimaatagenda NMU

Een groene, klimaatbestendige provincie Utrecht

*Werken aan een provincie met een aangenaam en gezond
woon- en werkklimaat*

Onze missie: een groene en klimaatbestendige leefomgeving

Het klimaat verandert, ook in Nederland. We gaan steeds vaker te maken krijgen met wateroverlast, droogte en hittestress. Ook neemt het risico op overstromingen toe. Dat heeft een grote impact op onze directe leefomgeving en de leefbaarheid in de stad. Het is belangrijk om onze steden en dorpen voor te bereiden op de gevolgen van klimaatverandering. En daar moeten we zo snel mogelijk mee beginnen! Want een klimaatbestendige leefomgeving leidt ook tot een aangenaam en gezond woon- en werkklimaat. En tot een mooie en aantrekkelijke regio, waar mensen graag willen leven, wonen en werken.

Daarom werkt de Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) in de provincie Utrecht aan het vergroenen van onze leefomgeving. Groen en water verkoelen de stad. Tegelijkertijd kan de stad meer water bergen, omdat een bodem met planten meer water kan opnemen dan asfalt en stenen. Groene daken, groene gevels, groene tuinen en parken geven de stad ademruimte en maken die leefbaar en mooi. Een groene stad verhoogt de lokale biodiversiteit. In zo'n omgeving voelen mensen zich prettig.

Hier ligt een grote opgave, voor ons allemaal. Voor overheden zoals gemeenten, provincie en waterschappen. Maar het is niet alleen een publieke taak. Meer dan de helft van de ruimte in een stad is particulier grondgebied. Daarom is het belangrijk dat ook projectontwikkelaars en bouwers, bewoners, bedrijven en woningcorporaties meedoen.

Wat wij vragen

In deze agenda 'Een groene klimaatbestendige provincie Utrecht' geeft de NMU aan wat zij denkt wat nodig is voor een klimaatbestendige leefomgeving en welke opgaven zij ziet voor verschillende partijen in de provincie Utrecht. In 2020 worden er Regionale Klimaatadaptatiestrategieën (RASsen) opgesteld. Daarin spreken we met elkaar af hoe we gezamenlijk gaan zorgen dat onze leefomgeving in 2050 volledig klimaatbestendig is aangepast en ingericht. Wij roepen provincie, gemeenten, waterschappen, woningbouwcorporaties, projectontwikkelaars, natuurorganisaties, bedrijven en bewoners op om:

- snel maatregelen te nemen voor meer groen en water
- te zorgen voor een groene klimaatbestendige groei van dorpen en steden
- dorpen en steden te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering (zoals hevige regenval, en/of lange periodes van droogte en hitte)
- ook de gebieden rondom dorpen en steden zo in te richten dat ze bestand zijn tegen de gevolgen van klimaatverandering.

In het bijzonder benadrukken wij bij overheden het belang van het betrekken van de omgeving bij het opstellen van de RASsen, een concreet uitvoeringsprogramma en het realiseren van goede voorbeelden.

Wat wij doen

De NMU zet het thema klimaatadaptatie op de agenda bij partijen binnen de provincie Utrecht: bij overheden, bedrijfsleven, bewoners, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. We delen kennis en zorgen voor uitwisseling. We steunen overheden en bewoners om initiatieven te starten die bijdragen aan de vergroening van de leefomgeving.

De NMU zet zich de komende jaren in voor een programma klimaatadaptatie. We werken concreet aan een programma voor groene daken in de provincie Utrecht. We voeren projecten uit voor de vergroening van tuinen en buurten. We trainen klimaatambassadeurs om in hun eigen omgeving te werken aan klimaatadaptatie. We stimuleren de aanplant van bomen en voedselbossen. Tot slot werken we samen met partijen voor verduurzaming van de landbouw en vernatting van het veenweidegebied. Zie de achterpagina van deze agenda voor een nadere toelichting en wat wij voor u kunnen betekenen.

Wij vragen de gemeenten, provincie, waterschappen, bewoners, bedrijven, projectontwikkelaars en woningcorporaties:

1. Neem snel maatregelen voor meer groen en water

Maatregelen voor meer groen, schaduw en waterberging zijn altijd goed. Wij pleiten voor het volgende:

- Breng overbodige verharding in kaart (vraag daarbij ook suggesties van bewoners, zij kennen hun buurt!) en maak plannen voor vergroening van deze plekken
- Geef richting aan vergroening en verkoeling van de openbare ruimte (eventueel via groen- en koeltnormen)
- Voeg in de openbare ruimte, in tuinen van particulieren en op bedrijventerreinen zo veel mogelijk groen toe
- Zorg ervoor dat meer dan de helft van de geschikte daken een groen dak krijgt. Stel een groen dak en/of groene gevel verplicht voor nieuwbouw (in combinatie met zonnepanelen)
- Maak wegen met lage verkeersintensiteit en parkeerplaatsen zo veel mogelijk waterdoorlatend en los bestaande plekken met wateroverlast op
- Stel een adaptatie-aanpak op voor plekken waar kwetsbare groepen verblijven, bijvoorbeeld school- en speelplaatsen en verpleeg- en verzorgingstehuizen
- Zorg bij nieuwbouw of vernieuwing van het riool voor de aanleg van een gescheiden rioolstelsel en/of het afkoppelen van hemelwater
- Werk samen met bewoners aan het afkoppelen van hemelwater en het toevoegen van groen in eigen tuin en buurt.

Wij vragen de gemeenten, projectontwikkelaars, provincie, waterschappen:

2. Zorg voor een groene en klimaatbestendige groei van de regio

De regio Utrecht groeit de komende jaren fors. Nieuwe woningbouw komt er zo veel mogelijk binnen steden en dorpen. Daardoor kan ruimte voor groen daar onder druk komen te staan – terwijl de ‘stenige’ bebouwde omgeving toch al meer wateroverlast en hittestress geeft. Wij pleiten voor verantwoorde verdichting en groei op een groene én klimaatbestendige manier. Overheden en marktpartijen kunnen innovatie stimuleren en daar zelf aan bijdragen. Wij roepen overheden en ontwikkelende partijen op om samen concrete afspraken te maken. Harde ontwerpbeisen kunnen bijvoorbeeld zijn:

- Meer groen en minder verharding (bijvoorbeeld bij nieuwe ontwikkelingen sturen op een verhouding van één op één tussen verharding en groen / halfverhard / water)
- Groene daken en/of groene gevels bij nieuwbouw
- Minder warmte-absorberende gevelmaterialen, zodat gebouwen minder opwarmen en minder gezondheidsklachten ontstaan
- Het voorzien van tuinen van nieuwbouwwoningen van aarde in plaats van zand (zand nodigt namelijk uit tot het kiezen voor tegels in plaats van beplanting).

Wij vragen de gemeenten, provincie, waterschappen, natuurorganisaties:

3. Werk aan blauwgroene structuren in het landelijk gebied als buffer voor dorpen en steden

Ook buiten de stad of het dorp zijn maatregelen nodig. Want klimaatverandering heeft ook gevolgen voor natuur, landbouw en landelijk gebied. Bovendien kunnen deze gebieden een belangrijke rol spelen in het beschermen van dorpen en steden. Onze aanbevelingen:

- Richt (natuur)gebieden in als natuurlijke klimaatbuffer. Voorbeelden zijn gebieden die zo lang mogelijk water vasthouden en gebieden die werken als een 'spons' of als overloopgebied. Natuurlijke klimaatbuffers houden water vast, verminderen bodemdaling, gaan droogte en hitte tegen en verbeteren de zoetwaterkwaliteit. Ook geven ze meer (leef) ruimte voor planten en dieren en voor toerisme en recreatie
- Werk aan regionale blauwgroene structuren, waarbij natuur en landschap buiten de stad worden verbonden aan groenstructuren in de stad. Het Ringpark Utrecht is een voorbeeld in ontwikkeling
- Maak afspraken met boeren over natuurinclusieve landbouw, droogtebestendige of juist natte teelten, boeren bij hogere waterpeilen, waterbesparende maatregelen en water langer vasthouden in plaats van zo snel mogelijk afvoeren.

Wij vragen de gemeenten, provincie, waterschappen en veiligheidsregio Utrecht:

4. Betrek de omgeving bij het opstellen en uitvoeren van de Regionale Klimaatadaptatiestrategie

Ruimtelijke adaptatie is niet alleen een verantwoordelijkheid van de overheid. De meeste grond is privéterrein. Dus zijn betrokkenheid, deelname en een actieve rol van bijvoorbeeld bedrijven, bewoners, woningcorporaties, projectontwikkelaars en bouwers belangrijk. Wij roepen de provincie Utrecht, de Utrechtse gemeenten, de waterschappen en veiligheidsregio Utrecht op om bij het opstellen en uitvoeren van de Regionale Klimaatadaptatiestrategieën (RAS) nadrukkelijk de samenwerking te zoeken met al deze partijen.

We bevelen het volgende aan:

- Vergroot de bewustwording van inwoners, bedrijven en organisaties. Voer een regiobrede en jarenlange communicatie- en stimuleringscampagne, die informeert, inspireert en stimuleert.
- Betrek bewoners bij het maken van visies en plannen; zij kennen de lokale situatie en hebben goede ideeën.
- Betrek bewoners en bedrijven op 'natuurlijke momenten', bijvoorbeeld bij werkzaamheden in hun straat of bij de bouw van een nieuwe woonwijk. Betrek ze bij de inrichting en stimuleer ze om zelf maatregelen te nemen.
- Ondersteun bewoners bij het klimaatbestendig maken van hun tuin, terrein of directe leefomgeving, met informatie, subsidies en/of ontzorging.
- Stimuleer ook bedrijven om maatregelen te nemen. Zij profiteren bijvoorbeeld van energiebesparing, een hogere waarde van hun panden en gezondere werknemers.
- Betrek natuur- en terreinbeherende organisaties bij de ontwikkeling van robuuste natuur en een klimaatbestendig landschap.

Wij vragen de gemeenten, provincie, waterschappen en veiligheidsregio Utrecht:

5. Stel een concreet uitvoeringsprogramma op en realiseer goede voorbeelden

Wat ons betreft:

- is de RAS zo concreet mogelijk en bevat deze afspraken over ambities, doelen, strategieën en samenwerking
- bevat de RAS een concreet uitvoeringsprogramma met afspraken over aanpak, acties op de korte, middellange en lange termijn, samenwerking, monitoring van de voortgang en een toereikend budget om ambities te behalen
- komen alle dreigingen (wateroverlast, hitte, droogte en overstroming) aan bod en er is aandacht voor 'gevoelige bestemmingen' (ziekenhuizen, infrastructuur etc)
- worden de RASsen vertaald naar de eigen ambities en beleidsdoelstellingen van overheden en andere partijen
- zijn de RASsen integraal onderdeel van omgevingsvisies en prestatieafspraken met woningcorporaties
- komen er goede voorbeelden tot stand in de regio, zodat mensen het goede voorbeeld kunnen volgen. Durf te experimenteren en innoveren.

Door maatregelen te koppelen aan lopende projecten, hoeven ze geen extra geld te kosten, maar kunnen ze juist geld besparen en leiden tot een hogere kwaliteit. Koppel maatregelen voor ruimtelijke adaptatie dus aan andere thema's en beleidsdomeinen (bijvoorbeeld gezondheid, recreatie en energietransitie) en maak slimme combinaties.

De NMU helpt graag mee!

De NMU werkt op verschillende manieren mee aan een klimaatadaptieve provincie. Hieronder toegelicht wat we al doen en wat we van plan zijn te gaan doen.

Klimaatbufferambassadeurs opleiden en ondersteunen

Namens de coalitie Natuurlijke klimaatbuffers ondersteunt de NMU mensen in de regio die zich inzetten voor de promotie van natuurlijke klimaatbuffers bij het opstellen van de regionale klimaatadaptatiestrategieën. In het landelijke gebied, maar ook in de stad hebben we veel aan natuurlijke oplossingen. Klimaatbufferambassadeurs denken graag mee over natuurlijke oplossingen in jouw regio!

Groene daken programma

De NMU wil 100.000 m² dak vergroenen in de provincie Utrecht. Waar mogelijk in combinatie met isolatie en zonnepanelen. Hiertoe zetten we een 'Servicepunt groene daken' op waar bewoners en bedrijven ondersteuning krijgen, realiseren we minimaal drie grote iconische projecten en zetten we een groene dakenfonds op waardoor private partijen (financieel) kunnen bijdragen aan het vergroten van het oppervlak groene daken.

Heuvelrugtuinen

In het project Heuvelrugtuinen werken de NMU, IVN Natuureducatie en het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug samen met bewoners, bedrijven en gemeenten aan de aanleg van minstens 150 Heuvelrugtuinen. Bewoners krijgen informatie en ondersteuning om in hun tuin een stukje Nationaal Park te creëren en bij te dragen aan de biodiversiteit en klimaatbestendigheid van hun leefomgeving. Bewoners worden ondersteund met informatiemateriaal, bewonersavonden en cursussen.

Plan boom

De komende vier jaar planten de Natuur en Milieufederaties met het project Plan Boom 10 miljoen bomen in tuinen, bermen, plantsoenen, parken, bedrijventerreinen en in het buitengebied in heel Nederland. Voor en door burgers. Hiermee verkleinen we onze CO₂-uitstoot en wordt onze leefomgeving mooier, groener, frisser en gezonder.

Groen aan de Buurt

In het programma Groen aan de Buurt, begeleiden en faciliteren Landschap Erfgoed Utrecht, IVN en NMU, bewoners en overheden bij het realiseren van groene bewonersinitiatieven. Door middel van pilotprojecten, een online Servicepunt Groen aan de Buurt en themabijeenkomsten voor overheden.

Voucherregeling Beleef en Bewonder!

Met een voucherregeling gekoppeld aan Groen aan de Buurt worden buurtinitiatieven over de gehele provincie laagdrempelig van een kleine financiële bijdrage voorzien. Het doel is om zo een groot aantal buurtinitiatieven in de provincie Utrecht in staat te stellen hun groene projecten daadwerkelijk en met kwaliteit te realiseren.

Voedselbossen/agroforestry

De NMU ontwikkelt een agroforestry / voedselbossen netwerk in de provincie Utrecht en voor dit netwerk organiseren we excursies en informatiebijeenkomsten. Doel is een toename van de biodiversiteit in het agrarisch gebied, minder milieubelasting landbouw, bredere economische basis voor boerenbedrijven.

Valuta voor Veen

In het project Valuta voor Veen informeert de NMU boeren en terreineigenaren over Valuta voor Veen als financieringsmodel voor vernattingsmaatregelen. Doel is een afname van de bodemdaling en CO₂ uitstoot in het veenweidegebied. Activiteiten zijn (samen met andere Natuur en Milieufederaties in het land) het ontwikkelen van een regionale koolstofbank, uitvoeren van pilotprojecten, veldbezoek en symposium voor bestuurders, Community of Practice (CoP) en factsheets voor o.a. grondeigenaren en ambtenaren.

Duurzame landbouw

De NMU ontwikkelde samen met partnerorganisaties een “Trajectplan Duurzame Landbouw met Natuur”. We voeren samen met boeren projecten uit voor meer natuurinclusieve landbouw en duurzame bedrijfsvoering.

Pilot groene contour

In de pilot groene contour komen landbouw en natuur samen in delen van de Groene contour. Daarmee werkt de NMU aan het verhogen van de biodiversiteit, bekendheid onder boeren over het combineren van natuur en landbouw en kansen voor verduurzaming bedrijfsvoering.

Colofon

Deze productie is een uitgave van de Natuur- en Milieufederatie Utrecht (NMU). De NMU werkt aan een mooie en duurzame provincie Utrecht.

Arthur van Schendelstraat 600
3511 MJ Utrecht
030 2567 350
www.nmu.nl
info@nmu.nl

Tekst en ontwerp: Natuur en Milieufederatie Utrecht, mei 2020
Foto's: BMbeeld (p.1), Jeannine van Bree (p.2), Hanna van den Dool (p.3), SemperGreen (p.4), Picasdre / CC 4.0 (p.5), Maarten Koning (p.6), Joris Hogenboom (p.7), Stichting Elisabeth Groen / www.elisabethgroen.nl (p.9), NMU (p.13)